

Quan el nacionalisme ja

FRANCESC-MARC
ÁLVARO

Un dels efectes col·laterals de vint-i-tres anys de poder continuat de Jordi Pujol en la presidència de la Generalitat ha estat l'associació mecànica entre el nacionalisme català (o catalanisme, que és el mateix, si parlem seriosament) i el món oficial de la Generalitat i de CiU. Això no ha beneficiat ni els nacionalistes, ni les institucions, ni tampoc la col·lecció CiU. La mateixa percepció del nacionalisme s'ha desfigurat. Això només ha servit perquè els nacionalistes espanyols (sovint també coneguts com "no nacionalistes", "constitucionalistes" o d'altres pseudotermes) hagin empollicat la troca per projectar una imatge distorsionada, ridiculitzant i empobridora del fet diferencial català, de les organitzacions catalanistes i dels ciutadans moguts per un afany de país abans que per d'altres consideracions. "Si és nacionalista és que viu del món oficial", deien els posseïdors de la veritat majúscula, sovint arrebossats per una intocable aurèola progressista, bona per amagar la caspa totalitària i uniformista que els cau damunt les espatlles.

Arran de les últimes decisions polítiques de Josep-Lluís Carod-Rovira i la direcció del seu partit, aquells que havien estat identificats com el nacionalisme oficial (i que havien servit d'excusa perquè s'afirmés que tot el nacionalisme era únicament el que s'alimentava de fons públics) van a l'oposició. És la grandesa i la realitat de la democràcia. CiU deixa de ser, automàticament, el nacionalisme del Govern i es transforma en tota una altra cosa. L'esfera convergent es dissocia de l'oficialitat i perd els beneficis i les rèmores de les etiquetes "oficial" i "governamental". El poder institucional que li queda a CiU és ben escàs: ajuntaments (els més importants són els de Tarragona i de Sant Cugat) i les diputacions de Tarragona, Lleida i Girona. Fora d'aquí, la pura, dura i descarnada intempèrie. És el moment de l'oposició, de la reinvençió, de fer dissabte i d'estudiar a fons el país per saber-lo interpretar de bell nou. Mentrestant, un altre nacionalisme, el d'ERC, arriba aquests dies al Govern, al costat del PSC i d'ICV.

Parlant tècnicament i en sentit estricte, a partir d'ara, el nacionalisme català oficial seria el d'ERC, com ho va ser abans de la Guerra Civil. Els nacionalistes governamentals serien els independentistes republicans de Carod-Rovira. Dir avui "nacionalisme oficial" és pensar en les sigles històriques de Maçia i Companys. Les etiquetes serveixen per a identificar també el lloc de cada cosa. Però no cal que apliquem a ERC la re-

"El moment a Catalunya és apassionant, però no podem pensar que el nacionalisme fa política només des dels partits. La política nacionalista és també la seva presència real i forta en la societat, allí on tot és més difícil i on els nacionalistes, sovint, sempre són una minoria que ha de remar contra el corrent dominant"

ductiva descripció que s'aplicava a CiU fa dos dies, a partir de la qual tot votant de Pujol era necessàriament un funcionari de la Generalitat o un element subvencionat. Els qui ho van repetir un dia i un altre sabien perfectament que mentien. No siguem com ells i no vulguem transformar la complexitat de les coses en un cromó. Ni tota la gent de CiU era abans una mera projecció oficial ni ara ho és la gent d'ERC.

Una novetat del mapa de la Catalunya posterior a Pujol és el protagonisme del nacionalisme tant en el Govern de la Generalitat com en l'oposició al Parlament. Nacionalistes governen i nacionalistes en fan la crítica. A diferència del que va passar entre 1999 i 2003, els nacionalistes de l'oposició són la principal alternativa. Hi ha, doncs, un nacionalisme governamental de dimensions mitjanes i un nacionalisme majoritari opositor que, òbviament, aspira a tornar al poder. Aquesta divisió de les dues principals forces polítiques nacionalistes tindrà conseqüències que encara avui no

podem dibuixar completament i de les quals haurem de parlar a fons en un altre moment.

Però aquest article, fet des d'una posició suprapartidista, vol destacar el nacionalisme que no circula pels carrils de cap partit, ni d'ERC, ni de CDC, ni d'Unió. Perquè els partits no són els únics contenidors i difusors de nacionalisme català.

Davant de l'emergència d'ERC i la capacitat de resistència de CiU, el nacionalisme civil, no partidista, hauria de guanyar autonomia i distància respecte de les institucions i els aparells orgànics. El desplaçament dels convergents a l'oposició allibera el nacionalisme no partidista de l'etiqueta d'oficial injustament enganxada. L'ascens d'ERC al govern tampoc no hauria de contaminar de nova oficialitat les iniciatives nacionalistes fetes des de la societat civil. Per entendre'ns: que l'esperançador nou camí recorregut pel FC Barcelona, Omnium Cultural o l'Ateneu Barcelonès sigui, veritablement, el d'un espai propi arrecerat i llunyà de la picabaralla partidista i de les dependències institucionals. Ni CiU abans, ni ERC ara, ni les dues sigles mai poden pretendre representar tots els matisos, colors i accents d'una vocació de país que s'expressa per molts canals. Si el nacionalisme només és allò que fan CiU i ERC, el nacionalisme anirà, més tard o més d'hora, cap a la seva reducció i marginació. Hi perdríem en la societat i hi perdríem en la política.

no és oficial

El nacionalisme oficial ara el representa Esquerra Republicana de Catalunya, i el primer partit de l'oposició és Convergència i Unió. S'acosten episodis molt interessants.

D'altra banda, i atès que els ponts entre CiU i ERC estan prou malmesos, ens cal que el món del nacionalisme civil sigui també un terreny de trobada neutral, fora de l'estira i arronsa parlamentari, on aquells que se sentin concernits per uns objectius de país molt clars puguin parlar i refer complicitats, a poc a poc, sense renunciar cadascú al seu lloc i a les seves legítimes aspiracions. Ara és, més que mai, el moment d'un nacionalisme no adscrit que, sense preocupar-se tant de ser transversal, sigui simplement el d'aquells que estan convençuts que ni CiU ni ERC poden resumir tota la plural vitalitat de la vida catalanista. El d'aquells que, al marge de les preferències partidistes, pensin que és més important destacar allò que uneix que allò que separa, fins i tot quan la ratlla entre Govern i oposició sembla insalvable. A llarg termini, el nacionalisme no pot consolidar-se com una querella familiar irreconciliable. En CiU i en ERC hauran de treballar-hi.

Per què dic que ha passat el moment de preocupar-nos de ser transversals? Perquè estem en un nou paradigma i hem posat el marcadore a zero. S'han ensenyat les cartes. La transversalitat nacionalista és avui un concepte buit. En canvi, veig i defenso de manera clara moltes zones d'intersecció, de pas, de trobada, on els uns, els altres, i els que no són ni els uns ni els altres poden i han de continuar considerant que hi ha un país que no ha arribat a la plena normalitat. No ens toca ser transversals, ens toca ser geomètrics, dialogants, imaginatius i capaços de passar pels ponts moltes vegades, en tots els sentits, amb ganes. El món genèricament nacionalista necessita solapaments en què les barreres partidàries quedin en segon terme.

Ens equivocariem si penséssim que la competència política entre partits nacionalistes ens ha d'obligar a deixar de pensar civilment. Hi ha molt de terreny per córrer des de la societat. Deixar de ser transversal només vol dir, precisament, situar-se al més lluny possible de les dinàmiques de CiU i d'ERC, no pas callar o delegar en els polítics de govern o d'oposició tota la voluntat d'imaginar el futur. Evitem, així, malentesos i, sobretot, la sensació que, en comptes de treballar per una idea, treballem per un o altre equip. Ni Pujol abans ni Carod ara ens deslliuren de la nostra responsabilitat d'intentar comprendre la realitat des d'un ritme i unes coordenades que no són ni poden ser el món codificat dels responsables polítics.

El nou Govern de la Generalitat comparteix amb l'oposició de CiU dos objectius fonamentals: un nou Estatut i un nou finançament. Són objectius que tot el nacionalisme, el d'entitats i grups de base, també ha assumit. Això pot cohesionar moltes energies, sempre que no es barregin els plans d'actuació. ERC ha decidit confiar el desenvolupament d'aquest plantejament a l'aliança estratègica amb el socialisme espanyol, de qui se'ns demana que esperem nous rumbos i una nova comprensió de la realitat plurinacional de l'estat. Caldrà veure què passa en les eleccions generals espanyoles de març del 2004. Caldrà veure si existeix realment una Espanya oberta, liberal, tolerant i dialogant capaç d'escoltar les demandes de Catalunya i fer-les seves, impulsant-les amb lleialtat i convenciment. Aquesta i no altra és l'aposta del pacte entre ERC, PSC i ICV. El nacionalisme no partidista ha de treballar igualment, passi el que passi. Si l'Espanya oberta apareix finalment, serà una gran notícia. Si no ho fa, hauré d'evitar la gran frustració. És en aquest sentit que es fa indispensable que hi hagi una distància de seguretat entre els plantejaments dels partits i tot allò que faci el nacionalisme civil. Sinergies sí, un excés de fe no.

El moment a Catalunya és apassionant, però no podem pensar que el nacionalisme fa política només des dels partits. La política nacionalista és també la seva presència real i forta en la societat, allí on tot és més difícil i on els nacionalistes, sovint, sempre són una minoria que ha de remar contra el corrent dominant. Que no ho oblidin els qui ara són al Govern i els qui ara són a l'oposició.

Francesc-Marc Álvaro és periodista i professor de la Universitat Ramon Llull de Barcelona